HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ר"ל זבין נפשיה ללודאי. קושם שחזר למוטב דמסתמא [א] לא היה מזגזל בעצמו כל כך: **ברישי** ברי. [יא] דרכן היה לשכב על בטנם כדאמרי' בזבחים (דף ה.) ריש לקיש רמי אמעוהי [ב] ומקשה: **לוקח** ומביא בכורים. זו גירסת הקונטר' דקנסינן ליה לחזור וליקח ממנו אבל כולי האי לא קנסינן ליקח ממנו להפריש תרומות ומעשרות ומיהו קשה לר"ת דבגמ' מייתי ראיה מהא דיש קנין לעובד כוכבים דמפני תיקון העולם אין דאורייתא לא מנא ליה דילמא [ג] תיקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח [ד] ואומר ר"ת דברוב ספרים לא גרסינן ומביא בוי"ו והכי קאמר [ה] כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים [ו] לא שנא מוכר לא שנא אחר [ז] ורבינו חננאל גרס [ח] הלוקח מביא כו' [ט] וכן בירושל' (ה"ע) [י]: **אמר** רבה אע"פ שאין קנין בו. והא דתניא לעיל (דף מג.) [יא] אע"פ שעשה ישראל נימוסו פטורה מן המעשר אלמא יש קנין איכא לאוקמא בסורא דכדשני לקמיה [יב] והיא דהשואל (ב"מ דף קא.). דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים דמעשר ונותן לו ודחי לה התם דלעולם יש קנין אע"פ שהדיחוי אמת כדדייק מדנקט מליה מ"מ לאיה גמורה ליכא ולעולם מלי למימר רבה דסבר אין קנין ומיהו אשכחן ר"מ דסבר יש קנין בספ"ק דע"ז (דף כא.) דאמר אין מעכירין להן שדות משום דמפקע להו ממעשרות דכל זמן שהיא של ישראל כל מי שזורעה חייב במעשר וכי זנחה לעובד כוכבים הזורעה פטור דיש קנין דאי אין קנין אין זו הפקעה מה שאין עובד כוכבים מעשר קרקע החיינת דהתם פריך בית נמי מפקיע ממנחה ומשני מנחה חובת הגוף היא ואין זה הפקעה [יג] והא דאמר ר' מאיר בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סו:) תורמין משל עובד כוכבים על של ישראל [יד] התם מיירי כשגדלו ביד ישראל ולהכי מוקי פלוגתייהו במירוח העובד כוכבים ולא בשם קנין וכי פריך הכא לרבי אלעזר הוה מלי למימר אנא דאמרי כר"מ אלא דמשני שפיר: **מר** סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים. מתוך פי' הקונטרס משמע דהא בהא תליא דלרבה דאמר אין קנין ודרש דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אין ליה מירוח העובד כוכבים פוטר ולר"א דאמר יש קנין ודרש דגנך ולא דגן עובד כוכבים אית ליה דמירוח העובד כוכבים אינו פוטר [טו] וקשה דכמה תנאים נחלקו במירוח העובד כוכבים ואם כן כל אותם תנאים נמי נחלקו בשם קנין ואין קנין וזהו דוחק דרבה ור' אלעזר נחלקו בפלוגתא דכל הנהו תנאי ועוד דמשמע במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) דכולהו תנאי דרבי דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים ואפילו מאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אלא דדרשי מיעוט אחר מיעוטא דתרי דגנך כתיבי לכך נראה לרבה ורבי אלעזר אתו כולהו אלמא דיגון ודרשי נמי ר' אלעזר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים מדכתיב דגנך ולא כתיב תבואתך דמי הוה כתיב תבואתך הוה דרשינן שפיר נמי תבואתך ולא תבואת עובד כוכבים ומ"מ דרשי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים מדלא כתיב דיגונך בהדיא ולא"ת כי היכי דדרשי' גבי דיגונך למאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אין מיעוטא אחר מיעוטא אלא לרבות הכי נמי נדרוש גבי דגנך וי"ל דלא מיסתבר לאוקמי מיעוטא אחר מיעוטא לכל מילי [טו]: **אדעתא** דעובד כוכבים מי מפקרי. והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש בירושלמי דפ"ו דמסכת פאה בהפקיר לישראל ולא לעובדי כוכבים דרבי יוחנן אמר הפקר הני מילי כי שקיל ליה ישראל אבל כי שקיל ליה עובד כוכבים הפקר בטעות הוא ואינו הפקר: טבל

פירקן אמר [ח] ליה תנן המוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים [ט] משום קלקולא [י] וכ"ש הכא דאיכא קטלא אמרו לי' רבנן לר' אמי האי ישראל מומר הוא דקא חזו ליה דקאכיל נבילות וטריפות אמר להו אימא לתיאבון הוא דקאכיל אמרו ליה והא זמנין דאיכא היתירא ואיסורא קמיה ושביק היתירא ואכיל איסורא א"ל זיל לא קא שבקי לי דאפרקינך: ריש לקיש זבין נפשיה ללודאי שקל בהדיה [יא] חייתא וגלגלתא אמר גמירי דיומא בתרא כל דבעי מינייהו עבדי ליה כי היכי [יב] דליחול אדמיה יומא בתרא אמרו ליה מאי ניהא לך אמר להו בעינא אקמטינכו ואותבינכו וכל חד מינייכו אמחי' חייתא ופלגא קמטינהו ואותבינהו כל חד מינייהו כד מחייה חד חייתא נפק נשמתיה חרקיניה לשיניה א"ל אחוכי קא מחייכת בי אכתי פש לך גבי פלגא דחייתא קטלינהו כולהו נפק ואתא יתיב קאכיל ושתי אמרה ליה ברתיה לא בעית מידי למזגא עליה אמר לה בתי כריסי כרי כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה [1] ועזבו לאחרים חילם: **מתני'** [2] המוכר את שדהו לעובד כוכבים [3] לוקח ומביא ממנו בכורים מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר רבה אע"פ [7] [ג] שאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר שנאמר [2] כי לי הארץ לי קדושת הארץ אבל [ה] יש קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר [3] השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ור"א אומר אע"פ [ו] שיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מידי מעשר שנאמר דגנך ולא דגן עובד כוכבים אבל אין קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר [4] לה' הארץ במאי קמיפלגי מ"ם דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אמר רבה מנא אמינא לה [ז] דתנן [ד] הלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבים חייבין במעשר אלא א"כ הפקיר היכי דמי אילימא דישראל וליקטינהו עובד כוכבים אלא א"כ הפקיר הא מפקרי וקיימי אלא לאו דעובד כוכבים וליקטינהו ישראל טעמא דהפקיר הא לא הפקיר חייב לא לעולם דישראל וליקטינהו עובד כוכבים ודקא אמרת הא מפקרי וקיימי נהי דמפקרי אדעתא דישראל אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי ת"ש [ה] ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר שכבר נתחייבה נתחייבה אין לא נתחייבה לא הכא במאי עסקינן [ו] בסוריא וקסבר [ח] [ז] כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש תא שמע [ט] ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות טבל

[ח] [גי' הערוך ערך גגל ב חייתא וגגלא פי' עוד וכתוכו אכן גגלן], [ט] [פי' כיון שעושין לו לוגו מתמתק דמו ורש לחן בו טעם. עיין ערך חל ד], [י] ס"ג וחזור ולקחה ממנו ישראל, [יא] [ב"מ קפ. מנחות לפ. בכורות יפ:], [יב] [ע' תוס' יומא פפ. ד"ה ואין], [יג] [ב"מ שם מנחות שם], [יד] פלה פ"ד מ"ט, [טו] [לעיל מ: ש"ן כפ.], [טז] מוליז קלה: (עיינוהן מ) [תוספפת מרומות פ"ב], [יז] בס"ג: משומד, וכן לקמן, [יח] [מס' ע"ז דף כו:], [יט] [ספרי ראם], [יא] ל"ל דרכו. עין יוסף,

תורה אור השלם

1. כִּי יִרְאָה חֲכָמִים יָמוּתוּ יַחַד בַּסִּיל וָבַעַר יֹאבֵדוּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם:
תהלים מט יא

2. וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי: ויקרא כה כג

3. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם:
תהלים קטו טז

4. לְדָוִד מִזְמוֹר לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ:
תהלים כד א

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר מנן כל"ל ותיבת ליה נמחק: (ב) שם אבל פודין אם הבנים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא:

מוסף רש"י

כיבוש יחיד. דלוה, שלא היו כל ישראל ביחד כלרך שהיו בכיבוש יהושע שהיו טולם וכבשוה לעוכר כל ישראל קודם תלוקה, אבל דוד לא כבש אלא לעוכרו (לעיל ח:). **ישראל ועובד כוכבים** וגו' **טבל** ורחולין מעורבין זה בזה. ואפילו נאחר שחלקו לא אמרינן יש בריה וחלקו של עכו"ם אלך לו חה חלק המגיע לישראל וטובל וגמור הוא, אלא אין בריה וגם זה שנאחר תליו טבל ותליו חולין, דיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר, ואני שמעתי שאין לו תקנה, לפי שאם בא להפרים נמצא מפרים מן הפטור על המיוב, ולי נראה שיש לו תקנה בשני אדנין, אם יש לו טבל ממקום אחר מפרים על זה לפי תליו, שאין מייב אלא תליו, ואם אין לו טבל אחר מפרים מייה ויה לפי כולו, כגון אם יש לו עשרים מפרים שנים מהן, שאם אין מפרים אלא אחד לא נפטור, לפי שזה שהפרים יש תליו שאין שם מעשר מל עליו לפי שפטור ועומד, אבל כשמפרים שנים הרי השם מל על כאחד ופוטר את העשרה המחויבין, והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין נחלקו של עכו"ם גדלו ואין שם מעשר מל עליהם, דתניא בגמרא דרשם השנה (יב:) גבי חדש וישן המעוברין, דקי"ל אין תורמין מזה על זה וקתני נוכר את גרנו לתוכו ומעלה תורם שנו אין המחש שנו אבל המחש שנו ומן הישן שנו אבל הישן שנו, וכי היכי דפרש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר, הכא נמי נמצא תורם מן המיוב שנו אבל המיוב שנו ומן הפטור שנו אבל הפטור שנו, ואפילו נמצא דפליג עליה דהכוא, הכא מודי, דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבלגו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי

מפרש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם לא להפרים מזה על מקום אחר מותר (חולין קלה:).

עין משפט נר מצוה

קנב א מיי' פ"מ מהל' מ"ע הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ו:
קנג ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הלכה טו סמג עשין קלט:
קנד ג מיי' שם פ"ו מהל' תרומות הל' י:
קנה ד מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה י:
קנו ה ו מיי' שם פ"ח הלכה יח [טוש"ע שם סימן שלח סעי' טו]:
קנז ז מיי' שם הל' ב והלכה ג:

מוסף תוספות

א. אח"כ. תוס' הרא"ש.
ב. בי מדרשא. תוס' הרא"ש.
ג. לעולם אין קנין, וז"מ. רשב"ם. ד"ה. ולהביא, [ד"הא ודאי לאו דאורייתא. רשב"ם.
ה. דאע"פ שמן התורה לא הוה לו להביא בכורים, דיש קנין לגוי להפקיע מיד תרומה ומעשר וכל שאר קדושות, מ"מ תקנ"ח היא ד. שיט"ק.
ו. אע"פ שגדלו ברשות הגוי. תוס' הרא"ש. ז. כדי שיהא חביב להם ביותר ליקח שדות המכורים לגוי מתוך שיכולים להביא בכורים מפירות של אותה שנה. שיט"ק. ח. וחזר ישראל ולקחה ממנו. רשב"ם.
ט. והכל עולה לענין אחד. רשב"ם. י. והיינו דדייקי' עלה בגמ' מפני תקון העולם אין, דאורייתא לא, אלמא יש קנין. שיט"ק. דאי אין קנין, מדאורייתא צריך להביא. תוס' הרא"ש. יא. האריסין והחכירין וארוסי בתי אבות וגוי שמשכן שדהו לישראל. מי' הר"ן. יב. ואקשוי לא מקשו להו לכולהו, דאטו כי רוכלא ליקשי ולירזל. מי' הר"ן. יג. דאפי' לא יכמרנו לעכו"ם אלא שלא ידור בו ישראל אין כאן חיוב מזוזה מן התורה וכו' תוס' ע"ז דף כפ. ד"ה הא אמר. יד. אלמא דר"מ ור' יהודה דאמרו דתורמין משל כל על של כל סברי דאין קנין לגוי. איכא למימר הא לא קשיא. רבנו קרשקש. טז. [ד"ה] דריש דיגונך. תוס' הרא"ש.
טז. אלא אהא דנפיק ליה משינוי משמעות הלשון דהיינו דיגון. ועוד דמסתבר לי' לאוקמי חיובא בתבואה שגדלה ברשות ישראל. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

שיחזירנה שאין לאוסרה מפני תיקון העולם ולקונסו כדרך שאסרנו אותה עליו כשנדרה היא מפני תיקון העולם הכא לא שייך שום תיקון העולם לאוסרה עליו: **מתני'** המוציא את אשתו משום אילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נישאת לאחר והיו לה בנים ממנה והיא תובעת כתובתה ר' יהודה אומר אומרה לה שתיקותיך יפה מריבוריך פי' מתני' מיירי בספק אילונית ולא באילונית הראת דאילוני' ודאית לא ילדה והיכי תני בסיפא נישאת לאחר והיו לה בנים אלא ודאי בספק אילונית מיירי וזהו משום אילונית משום חשש אילונית שהוא יראה שמא תהיה אילונית ודומיא דש"ר קתני שאינו ברור לעולם שזינתה אלא הוא מסופק שמא זינתה וכן משום נדר שאינו ידוע שיזקק לה חכם או לא יזקק והוא מסופק שמא לא יזקק וה"ה מגרש לה והכא נמי הוא מסופק שמא תהיה אילונית וה"ה מגרש לה

והיכי דמיא ודאי אילונית והיכי דמיא ספק אילונית כדתנן בסוף פרק יוצא דופן (מז:) בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם ואקשי' בגמ' [והתניא] א' בן ט' שנה ויום א' וא' בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות. פי' אלמא אע"פ שהוא בן כ' ולא הביא שתי שערות כקטן חשבינן ליה ומחמת קטנות הוא שלא הביא שתי שערות והיאך אתה מחשבתו סריס והוא גדול ומחמת שהוא סריס לא הביאם אמר רב שמואל בר רב יצחק והוא שנולדו בו סימני סריס פי' מאי דתנן בפרק יוצא דופן דחשבינן ליה סריס ויצא מכלל קטנות כגון שנולדו בו סימני סריס וסימני הסריס הם מפורשים ביבמות בפרק הערל (פ:) אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסריס ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו וכי היכי דמתרצינן גבי סריס ה"ה נמי גבי אילונית אע"ג דהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות אינה אילונית גמורה שפטורה מן החליצה ומן היבום עד שיולדו בה סימני אילונית

או עד רוב שנותיה שהם ל"ו שנה וסימני אילונית הם מפורשים ביבמות בפ' הערל דאמרי' התם ת"ר איזו היא אילונית כל שהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות ואפילו הביאה לאחר מיכן הרי היא כאילונית לכל דבריה ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שפולי מעים כנשים ר"ש בן אלעזר אומר כל שקולה עבה וארוכה ניכרת בין איש לאשה ואמרי' נמי התם (פ.) א"ר אבהו סימני סריס ואילונית אין עושים בהם מעשה עד שיהו

[ח] בס"ג: משומד, וכן לקמן, [יט] [מס' ע"ז דף כו:], [יא] [ספרי ראם], [יב] ל"ל דרכו. עין יוסף,